

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ

на гл. ас. д-р Бойка Илиева-Пензова,

представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“
по професионално направление

2.1. Филология (Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия – Западноевропейска литература), обявен от Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Държавен вестник, бр. 52 от 2.07. 2019 г.

- **„Вдъхновението Италия. Литературни контексти: 1878-1918“.**
Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2019, 253 с. ISBN 978-954-00-0188-3.

Фокус на настоящото изследване е италианското присъствие и влияние в българската литература в периода от Освобождението до края на Първата световна война. Неговата цел е да добави повече релеф и пълнота към съществуващото научно знание по въпроса. Фиксираният четиридесетгодишен период е интересен и изкусителен за изследване, тъй като е изключително показателен за тенденциите в българската културна среда.

Периодът е любопитен и същевременно ключов със своето значение на преходен етап – от една страна традиционалистки спрямо възрожденското културно минало, но от друга – новаторски търсещ и експериментиращ (донякъде доста предпазливо) с нови тенденции и посоки.

Изследването има за цел да проследи приемствеността и промените в рецептивните нагласи спрямо италианската литература, като използва за отправна точка възрожденския контекст. На фона на общия обзор на рецепцията на италианската литература през посочения период се откроява присъствието на женските гласове на първите преведени италиански авторки (Матилде Серао, Ада Негри, Неера), както и тези на съвременните италиански нобелисти (Джозуе Кардучи, Грация Деледа).

Втората част на изследването цели да допълни картината на италианското присъствие в българската литература. Представят се нови факти, наблюдения и анализи относно италианската тема в творчеството на емблематични български автори, традиционно свързвани с Италия. Изследва се и присъствието на отделни италиански градове (Рим, Венеция, Неапол) в българската литература – като обект на вдъхновение и като фон на сюжетното действие.

Последната част от книгата си поставя за цел да предложи критически интерпретации (Шишманов и Ариосто) и съпоставителни наблюдения (Софроний и Бокачо; Мутафов и Фереро) между италиански преводни творби и произведения на български автори. Тук вниманието отново се насочва към женското писане, като се изследва влиянието на популярната по това време у нас Матилде Серао върху творчеството на български писателки.

Италианското влияние в българската литература има своята значимост като пренасяне на културен опит. Имали шанса и възможността да погледнат отвъд тесните и ограничаващи рамки на родното, редица автори попадат в по-престижна културна среда,

която разширява и обогатява светогледа им. Така например под въздействието на живота в Италия и Константин Величков, и Кирил Христов „депозират“ в следосвободенското ни културно пространство (последното десетилетие на 19. век) новаторски културни проекти. Целта и на двамата е да допринесат за изравняване на родната култура с европейската и за „отваряне“ на хоризонта на българина отвъд тясно националните стереотипи и затворения свят на родното.

Вдъхновяващата Италия присъства в българската литература като екзотичен образ и същевременно като културен образец. Основните акценти на възприемателския фокус са свързани с природната ѝ красота, с внушителната архитектура и с богатото културно наследство.

- **„Западноевропейска литература. Естетически текстове и програми“.** Част I. Учебно помагало за студенти. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2017, 259 с. ISBN 978-954-00-0126-5 (въстъпителна студия, съставителство, редакция).

Книгата е замислена като учебно помагало за студенти, изучаващи западноевропейска литература. Тя представя в хронологична последователност отделните етапи (исторически и естетически) в развитието на европейската култура.

Проследява се развитието на естетическите разбирания от периода на Късната античност в лицето на патрическата литература (св. Августин Блажени) до социалния реализъм през XIX век (Гюстав Флобер). Всяка глава съдържа естетически текстове, програми и коментари, които определят литературните тенденции през съответната епоха. Текстовете са подбрани от различни издания, някои от които са стари и труднодостъпни.

- **„Жената в социалното инженерство на Паоло Мантегаца. Рецепция на идеите му в България“** // Балканистичен форум, кн. 1, 2019, с. 260-270. ISSN 1310-3970 (SCOPUS, Web of Science).

Паоло Мантегаца (1831-1910) е италиански невролог и антрополог, чиито социални и философски възгледи получават широко разпространение в Европа. Либерал по убеждение, той е последовател на идеите на Чарлз Дарвин в науката.

Обект на настоящия текст е ролята, отредена на жената в социалното инженерство на Мантегаца. Акцентът ще падне върху българската рецепция на неговите възгледи за жената, особено активна в периода от последното десетилетие на XIX в. до 40-те години на XX в. През посочения период на български език са преведени девет негови книги, някои от които имат повече от едно издание. Той е познат на българския читател също и от редица статии, поместени в периодичния печат до Втората световна война.

През 1898 г. редактираното от Елена Ушева сп. „Мода и домакинство“ публикува в няколко последователни броя откъси от книгата „Физиология на жената“ (1893). В съчинението си той прави опит да примири крайните възгледи по женския въпрос, като откроява в него два отделни проблема: 1. Заема ли жената подобаващото ѝ място в

обществото? и 2. Трябва ли жената да има равни права с мъжа? По първия въпрос Мантегаца изразява категоричното си мнение, че жената не заема подобаващото ѝ място, докато по втория въпрос е доста резервиран. Той обяснява съображенията си със съществуващите физиологични различия между мъжа и жената, които предопределят и различното им социално функциониране. Според автора мъжът и жената трябва да са равни, но в смисъл на човешко достойнство, а не на равни граждански права. Всеки опит жената да бъде приравнена до мъжа е равносilen на осакатяване. Нейната основна роля е майчинството – дълг, който изисква огромна енергия и не оставя възможност за интелектуални и естетически занимания.

- **„Отекващи гласове: Матилде Серао и българското женско писане от началото на XX в.“** // Езиков свят, кн. 1, 2019, с. 106-117. ISSN 1312 – 0484 (SCOPUS, Erih plus, Ulrich's periodicals)

Името на италианската писателка Матилде Серао е почти непознато за съвременния български читател. Преди век нейното присъствие на страниците на периодичния печат е активно и въздействащо. Само за тридесет години (през 90-те години на XIX в. и първите две десетилетия на XX в.) българският читател се запознава с 16 нейни повести и разкази. Преводите на Серао поставят началото на рецепцията на италианското женско писане у нас, допълнено по-късно от авторки като Ада Негри, Неера и Грация Деледа.

Матилде Серао е необичайно явление в културната панорама от началото на италианския XX век. Тя успешно съчетава ролята на отдадена майка и съпруга с тази на отличен професионалист. Серао впечатлява не само с писателските си качества, но и с огромната си работоспособност, с управленските си умения и с дарбата си на модерен журналист.

Българската рецепция на италианската авторка отговаря на културните нужди на времето, особено в момент, когато на страниците на родната периодика все по-отчетливо се поставя темата за женското писане.

Основните теми, с които италианската белетристика присъства в българския литературен живот са три: любовта, бедността и училищният живот.

Централен обект на изображение в творчеството на Серао е жената в цялото ѝ многообразие от битови роли и социални превъплъщения. С дълбок психологизъм, разбиране и съпричастност писателката изобразява богатия спектър на женската чувствителност. По интересен начин в творчеството ѝ съжителстват женската солидарност и търсенето на мъжкото одобрение.

- **„Кирил Христов и Италия“** // Литературна мисъл, кн.1, 2019, с. 48-84. ISSN 0324-0495 (ERICH+, ESF Standing Committee for the Humanities (SCH), EBSCO, CEEOL, РИНЦ).

Италианската тема в творчеството на Кирил Христов е отбелязвана от редица изследователи, но в повечето случаи във вид на констатация. Литературната наука е длъжница на поета, на фона на многобройните изследвания, посветени на тази тема при

Иван Вазов, Константин Величков и Пенчо Славейков. Един от малцината автори, обърнали специално внимание на този въпрос, е Жорж Нурижан, автор на кратка публикация от 1938 г.

Целта на настоящия текст е да разгърне темата за връзката на Кирил Христов с Италия. Тя ще бъде разгледана от няколко аспекта – престоят и творчеството на Кирил Христов в Триест и Неапол, италианската тема в произведенията му, влиянието на италиански автори върху творчеството му, съпоставителни наблюдения, преводи от италиански.

- **„Образи на Венеция в българската литература“.** // Venecija i slovenske književnosti. Zbornik radova / Priredili Dejan Ajdačić, Persida Lazarević Di Đakomo, Beograd, SlovoSlavia, 2011, s. 399-410. ISBN: 9788687807037.

Настоящият текст има за цел да изследва присъствието на темата „Венеция“ в българската литература до средата на XX век. Изложението е структурирано в три части. Първата част проследява някои исторически аспекти на взаимоотношенията с Венецианската република до падането на България под османско робство. Втора част разглежда обобщената представа за Венеция през Българското възрождение, която се формира основно чрез учебниците по география. Трета част проучва образа на града в българската литература от Освобождението до средата на XX век.

- **“The cultural heritage of Rome through the optics of some Bulgarian intellectuals”.** – In: “The cultural corridors of Southeastern Europe: Cultural tourism without boundaries”. Conference proceedings book. Blagoevgrad: University Publishing House, 2018, pp. 139-144. ISBN 978-954-00-0176-0-CD. („Културното наследство на Рим през оптиката на български интелектуалци“. – В: „Културните коридори на Югоизточна Европа: Културен туризъм без граници“. Сборник с доклади от конференция. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2018, с. 139-144. ISBN 978-954-00-0176-0-CD.)

Настоящият текст има за цел да представи няколко различни възприемателски нагласи, породени от допира с културното наследство на Рим. Те са отразени в художествени и документални текстове на български интелектуалци от последната трета на XIX и началото на XX век. Всеки от тях представя събирателен (отчасти обективен, отчасти субективен) образ на Вечния град, който съвместява 1. реципирания обект като реалност и 2. рецептивната реакция на възприемателя към него. Констатациите, емоциите, оценките и разсъжденията на пътуващия субект сглобяват един уникален, индивидуално преживян образ на посещения топос. Сред атрактивните проблеми в хода на изследването са: реакцията на човека от Изтока при досега с културата на Запада; възприемането на паметниците на културата; размислите на пътуващия; съпоставката между очаквания и реалност.

- **“The Media Image of Italy and the Italians in the Periodicals From the Bulgarian National Revival”**. – In: Immagini dell’alterità nei media, nelle arti e nella percezione collettiva. Edited by Loredana Bellantonio. Contesti antropologici, Issue 4. Palermo: Palermo university press, 2018, pp. 103-109. (Медийният образ на Италия и италианците в българската възрожденска периодика. – В: Образи на другостта в медиите, в изкуствата и в колективното възприятие. Редактор Лоредана Белантонио. Антропологични контексти, кн. 4. Палермо: Университетско издателство, 2018, с. 103-109.)

В българската възрожденска периодика Италия присъства активно в качеството си на политически субект. Опит за по-цялостно представяне на страната представляват разгледаният научнопопулярен очерк, публикуван в сп. „Читалище“, както и пътните впечатления на дипломата Ст. Панаретов. В масовото съзнание на обществото Италия присъства като примамлива дестинация, чрез която се осъществява досегът с културното наследство на Запада.

Интересно е да се проследи как се вписва Италия в обобщената възрожденска представа на българина за Европа. В епохата на националното ни Възраждане името “Европа” придобива амбивалентно значение. От една страна тя е модел за независими и цивилизовани общества, а от друга – прагматичен политически субект, безразличен към съдбата на малките християнски народи в границите на Османската империя. Както отбелязва проф. Илия Конев, представата за „хегемонстващата Европа .... не обхваща страни като Белгия, Дания, Холандия, Италия, Швеция, Швейцария, Финландия” (Конев 2001: 199). Италия присъства във възрожденските представи за просветена Европа с уникалното си антично минало, положило основата на съвременната европейска цивилизация, с мащабите и богатството на културното си наследство.

В следосвобожденската ни литература Италия е пресъздадена в многобройни художествени произведения, пътеписи, мемоари и писма. Възторжените впечатления от „Страната на изящните изкуства“ предразполагат авторите към сантиментални настроения и интимни изповеди.

SUMMARIES OF THE ACADEMIC PUBLICATIONS

by Chief Assistant Professor Boyka Kirilova Ilieva-Penzova, PhD

submitted for participation in the contest for the academic position of Associate Professor in professional field 2.1. Philology (Literature of the Peoples of Europe, America, Africa, Asia and Australia – Western European Literature) announced by South-West University “Neofit Rilski” in the State Gazette, No. 52, 2 July 2019.

- **“The inspiration Italy. Literary Contexts: 1878-1918”.** Blagoevgrad: University press “Neofit Rilski”, 2019, 253 p. ISBN 978-954-00-0188-3.

Italy has always been a classical source of inspiration in European culture, particularly in literature. Its exotic and southern nature and rich cultural heritage fired the imagination of authors from different epochs, countries, and literary trends. W. Shakespeare, L. Sterne, G. G. Byron, P. B. Shelley, Stendhal, J. W. Goethe, K. Čapek and N. V. Gogol are only a small part of the names connected with the Italian theme in European literature.

The current study focuses on the Italian presence and influence on the Bulgarian literature in the period from the National Liberation to the end of the World War I. It aims at extending and enriching the existing knowledge about the problem. The fixed period of forty years is intriguing and tempting to be studied, as it is clearly indicative of the tendencies in the Bulgarian cultural environment.

The period is curious and at the same time crucial as a significant transitional phase - on the one hand it was traditional in terms of the Revival cultural past, but on the other hand it searched innovation and dared to experiment (sometimes quite cautiously) with new trends and directions.

The purpose of the study is to trace the succession and changes in the reception attitude to Italian literature taking as its starting point the Bulgarian National Revival context. Against the general background of the review of the Italian literature reception in the specified period, one can identify the presence of the female voices of the first translated Italian authors (Matilde Serao, Ada Negri, Neera) as well as those of the contemporary Italian Nobelists (Giosuè Carducci and Grazia Deledda).

The second part of the study aims at completing the picture of the Italian presence in Bulgarian literature. It presents new facts, observations and analyses regarding the Italian theme and the works of some key Bulgarian authors traditionally associated with Italy. It also focuses on the presence of some Italian cities (Rome, Venice and Naples) in Bulgarian literature – as a source of inspiration and as a setting.

The objective of the last part of the book is to make critical interpretations (Shishmanov and Ariosto) and comparative observations (Sophronius and Boccaccio; Mutafov and Ferrero) between Italian translated works and the writings of some Bulgarian authors. Here again the accent is on female writing regarding the influence of the popular in Bulgaria by that time Matilde Serao on some Bulgarian female writers.

The Italian influence on Bulgarian literature is essential in terms of transferring cultural experience. Having had the chance of peeping at what was outside the narrow and restrictive

framework of the native, a number of authors found themselves in a more prestigious cultural environment, which helped them to expand and enrich their worldview. Thus, for example, under the influence of their life in Italy, both Konstantin Velichkov and Kiril Hristov introduced some innovatory cultural projects into the Bulgarian postliberation cultural space (the last decade of the 19th century). The aim of the two authors was to help the Bulgarian culture to become corresponding to the European one and to “open” the horizon of the Bulgarians for what was beyond the limiting national stereotypes and the confined world of the native.

The inspiring Italy exists in Bulgarian literature as an exotic image and as a cultural model at the same time. The main accents of the perceptive focus are connected with the beauty of its nature, its impressive architecture and rich cultural heritage.

- **“Western European Literature. Aesthetic Texts and Programs.”** Part I. Student Handbook. Blagoevgrad: “Neofit Rilski” University Press, 2017, 259 p. ISBN 978-954-00-0126-5 (introduction, compilation, editing).

The publication is intended as a student handbook for those who study Western European literature. It presents the different stages (historical and aesthetic) in the development of the European culture in chronological order.

It traces the development of the aesthetic views from the period of the late Antiquity represented by the patristic literature (Saint Augustine of Hippo) to the 19th century social realism (Gustave Flaubert). Each chapter contains aesthetic texts, programs and comments that define the literary trends during the particular period. The texts are selected from various editions, some of which are old and hard to find.

- **“The Woman in the Social Engineering of Paolo Mantegazza. Reception of his Ideas in Bulgaria”.** // Balkanistic Forum, Issue No.2, 2019, pp. 260-270. ISSN 1310-3970 (SCOPUS, Web of Science).

Paolo Mantegazza (1831-1910) was an Italian neurologist and anthropologist, whose social and philosophical views became widely spread across Europe. Liberal in conviction, he was a follower of Charles Darwin's scientific ideas.

The subject of this article is the role of the woman in the social engineering of Mantegazza. The focus is on the Bulgarian reception of his views on the woman, which was especially active from the last decade of the 19th century to the 1940s. During this period, nine of his books were translated into Bulgarian, some of which have more than one edition. He is known to the Bulgarian reader also through a number of articles published in the periodicals until the Second World War. In 1898, Fashion and Household journal, edited by Elena Usheva, published in several successive issues excerpts from the book "Physiology of the Woman" (Fisiologia della Donna, 1893). In his work Mantegazza attempts to reconcile the extreme views on "the woman's question" by identifying two separate problems: 1. Does the woman occupy a proper place in society? and 2. Should the woman have equal rights to the man? Regarding the first question, Mantegazza expresses his strong opinion that the woman does not occupy her appropriate place, while he is quite reserved about the second question. He explains his considerations with the existing

physiological differences between the man and the woman, which predetermines their different social functions. According to the author, the man and the woman should be equal, but in the sense of human dignity, rather than in terms of equal civil rights. Mantegazza affirms that any attempt to equate a woman with a man is equivalent to mutilation. Her primary role is maternity - a duty that requires enormous energy and leaves no possibility for intellectual and aesthetic activities.

- **“Echoing voices: Matilde Serao and the Bulgarian feminine writing at the beginning of the 20th century”**. // *Ezikov svyat* (Orbis linguarum), Issue No.1, 2019, pp. 106-117. ISSN 1312 – 0484 (SCOPUS, Erih plus, Ulrich’s periodicals)

The name of the Italian novelist Matilde Serao is almost unknown to the modern Bulgarian reader, although her presence in the media was very active and influential a century ago. For a 30-year period (the 1990s and the first two decades of the 20th century) the Bulgarian reader got acquainted with eighteen of her novels and short stories. The translations of Serao set the beginning of the reception of the Italian women writings, which was completed later with authors like Ada Negri, Neera, and Grazia Deledda. Mathilde Serao is a unique representative of the Italian cultural group from the beginning of the 20th century. She epitomizes the perfect combination of the role of a committed mother and wife with the one of an excellent professional. Serao is impressive not only with her writing talent, but also with her enormous work capacity, management skills and the gift of a modern journalist.

The Bulgarian perception of the Italian writer is in accordance with the cultural needs of the time, especially in a moment when the discussion about women writings appeared in the media. The main topics through which the Italian novelist is presented on the Bulgarian literary scene are love, maternity, poverty and school life. In the works of Serao, the central character is a portrayal of the woman in her detailed varieties of everyday roles and social images. The wide range of the female sensuality is examined and illustrated with a deep psychological understanding and care. In her works, the solidarity of the woman and the need of the man’s approval and acknowledgment coexist in a very interesting way.

- **“Kiril Hristov and Italy”** // *Literaturna misal* (Literary thought), Issue No.1, 2019, pp. 48-84. ISSN 0324-0495 (ERICH+, ESF Standing Committee for the Humanities (SCH), EBSCO, CEEOL, РИИЛ).

The Italian theme in the works of Kiril Hristov has been noticed by a number of researchers, but in most cases just as an ascertainment. Literature as a discipline owes a lot to the poet, as there are numerous studies dedicated to this theme in the works of Ivan Vazov, Konstantin Velichkov and Pencho Slaveykov. One of the few authors who paid special attention to this problem is George Nuriyan, who wrote a brief publication in 1938.

The purpose of this text is to develop the topic of Kiril Hristov's connection with Italy. It will be discussed in several aspects: Kiril Hristov’s stay and work in Trieste and Naples, the Italian theme in his works, the influence of some Italian authors on his work, comparative observations, and translations from Italian.

- **“Images of Venice in Bulgarian Literature”**. – In: Venecija i slovenske knjizevnosti. Zbornik radova / Priredili Dejan Ajdačić, Persida Lazarević Di Đakomo, Beograd, SlovoSlavia, 2011, s. 399-410. ISBN: 9788687807037.

The purpose of the article is to study the presence of the topic of “Venice” in the Bulgarian literature up to the middle of the 20th century. The beginning of the article outlines some historical aspects in the relations with the Republic of Venice until Bulgaria fell under Ottoman rule. During the Bulgarian National Revival the general concept of that city was formed only by means of geography textbooks.

In the Bulgarian literature after the liberation the image of Venice can be found in many poems, travel notes, memoirs and letters that depict the authors’ impressions of the atmosphere in the city.

- **“The Cultural Heritage of Rome through the Optics of Some Bulgarian Intellectuals”**. – In: “The Cultural Corridors of Southeastern Europe: Cultural Tourism without Boundaries”. Conference Proceedings. Blagoevgrad: University Publishing House, 2018, pp. 139-144. ISBN 978-954-00-0176-0-CD.

The current text aims at presenting a few different attitudes of perception as a result of the contact with the cultural heritage of Rome. These perceptions are reflected in the literary and documentary texts of Bulgarian intellectuals from the last third of the 19th and the beginning of the 20th century. Every one of them represents a collective (partially objective, partially subjective) image of the Eternal City that combines 1. the object of reception as reality and 2. the receptive reaction of the perceiver to it. The findings, emotions, assessments and thoughts of the traveling subject assemble a unique, individually experienced image of the visited topos. Among the attractive issues in the course of the study are: the reaction of the individual from the East to the contact with the culture of the West; the perception of the cultural monuments; the thoughts of the traveler; the comparison between expectations and reality.

- **“The Media Image of Italy and the Italians in the Periodicals From the Bulgarian National Revival”**. – In: Immagini dell’alterità nei media, nelle arti e nella percezione collettiva. Edited by Loredana Bellantonio. Contesti antropologici, Issue 4. Palermo: Palermo university press, 2018, pp. 103-109.

In the periodicals from the Bulgarian National Revival, Italy is actively present in its role of a political entity. An attempt at a detailed description of the country is presented in the observed sketch from *Chitalishe* magazine, as well as the travel impressions of the diplomat S. Panaretov. In the collective consciousness, Italy existed as a tempting destination which helped the nation to establish contact with the cultural heritage of the West.

It is interesting to trace how Italy fitted into the basic image of Europe that the Bulgarians from this period had. In the epoch of the National Revival the name “Europe” acquired ambivalent

meaning. On the one hand it was a model of independent and civilized communities, while on the other hand it was a pragmatic political entity, which was indifferent to the fate of the small Christian nations within the borders of the Ottoman Empire. As Prof. Iliya Konev observes, the image of “the hegemonic Europe... did not include countries like Belgium, Denmark, Holland, Italy, Sweden, Switzerland, Finland” (Konev 2001: 199). Italy was present in the Bulgarian Revival notions of educated Europe with its unique ancient past, which had laid the foundations of the contemporary European civilization, and with the size and wealth of its cultural heritage.

In the Bulgarian literature after the liberation, Italy is present in numerous works of fiction, travelogues, memoirs and letters. The enthusiastic impressions from “The Country of Fine Arts” predisposed the authors to sentimental feelings and intimate confessions.